

раму. Рассмотрев нагромождение образов, наконец, добираешься до обрамления, видишь пейзаж, проникаешься его смыслом.

Бэй Юймин говорит: «На Западе окно есть окно, оно пропускает свет и свежий воздух; но для китайца окно есть обрамление картины, а сад вечно существует за ее пределами» [4, с. 149]. Окна и двери в Музее городского округа Сучжоу в новых дворах как правило созданы с помощью приема «лю-бай», благодаря чему достигается эффект «быстрой смены пейзажа».

Благодаря приему «лю-бай» в произведении живописи передается красота всей картины, точно так же, в историческом парке прием «лю-бай» является способом концентрации жизни всего парка. Национальный исторический парк представляет собой отражение субъективных переживаний архитектора, а использование приема «лю-бай» – есть воплощение внутренних стремлений и художественных потребностей автора. Эффект приема «лю-бай» зачастую более наполнен жизнью, обладает большей силой художественного воздействия, чем красочный, плотно заполненный деталями пейзаж.

Как говорил У. Шекспир, «глазами тысячи людей видится тысяча Гамлетов» [5, с. 360]. Ощущения разных людей от приема «лю-бай» могут различаться под влиянием намеченного пути, уровня осознания культуры, внутренних переживаний.

В китайских пейзажах часто встречаются строки из стихотворений. Рисунок является наполненным, а стихотворение – пустым. В единении пустого и полного заключается поэтическая красота. В садово-парковой архитектуре часто можно встретить парные горизонтальные доски с надписями, где с помощью поэтических строк выражается основная идея парка, что резонирует с духовным состоянием путешественника.

В приеме «лю-бай» воплощено китайское традиционное представление о пространстве, благодаря чему воображаемые границы садово-паркового пространства раздвигаются. Архитектор выражает свои чувства через пейзаж, а зритель получает эмоции от объектов, что в полной мере демонстрирует заботу о культурном наследии в национальных исторических парках. Прием «лю-бай» поднял эстетическую сторону парков с уровня внешней формы на уровень духовный [3, с. 156], передавая суть вопроса о том, «каким образом мы можем улучшить выражение своих идей и приблизиться к духовности с помощью жизненного пространства».

Список литературы:

1. 关剑峰 刘园园 《“留白”艺术对我国当代城市景观设计的启示》 城市建筑, 2013年12月第10页 = Гуань, Цзяньфэн. Откровение искусства «лю-бай» в современном городском ландшафтном дизайне Китая / Цзяньфэн Гуань, Юаньюань Лю // Городская архитектура. – 2013. – № 12. – С. 210.
2. 刘彦鹏 《论“留白”在贝聿铭建筑作品中的隐现》 中央美术学院硕士学位论文, 建筑学专业 08.13.00, 北京, 2010年共54页. = Лю, Яньпэн. Следы «лю-бай» в архитектурных произведениях Бэй Юймина : дис. ... магистра архитектуры : 08.13.00 / Яньпэн Лю. – Пекин, 2010. – 54 л.
3. 江勇 《意象留白——解读苏州博物馆新馆的美学内涵》 牡丹江大学学报, 2014年10月第154页. = Цзянь, образ «Лю-бай» – толкование эстетической коннотации музея городского округа Сучжоу / Юн Цзянь // Студенческая газета Муданьцзянского университета. – 2014. – № 09. – С. 154–156.
4. 张克荣 《贝聿铭：华人纵横天下》 北京 : 现代出版社, 2004年, 共196页. = Чжан, Кэжун. Бэй Юймин тайцы по всему миру / Кэжун Чжан. – Пекин : Сяндай, 2004. – 196 с.
5. 莎士比亚 《哈姆雷特》 孙大雨 译, 上海 : 上海译文出版社, 2012年, 共371页. = Шекспир, У. Гамлет / У. Шекспир ; перевод Суэнь Даюй. – Шанхай : Шанхай Ивэнь, 2012. – 371 с.

Фёдар Рацык

МОТАЛЬСКИ МУЗЕЙ: ПА ШЛЯХУ АД ЗАПАВЕДНИКА НАРОДНОЙ І САМАДЗЕЙНАЙ ТВОРЧАСЦІ ДА ЦЭНТРА ПА АХОВЕ НЕМАТЭРЫЯЛЬНАЙ КУЛЬТУРЫ РЭГІЁНУ

Fedar Ratsyk

MOTOL MUSEUM: ON THE WAY FROM THE RESERVE OF FOLK AND AMATEUR ART TO THE CENTER FOR INTANGIBLE CULTURE OF THE REGION PROTECTION

У артыкуле аналізуецца дзейнасць музея народнай творчасці вёскі Моталь Іванаўскага раёна Брэскай вобласці па зборы, захаванні і прапагандзе народных промыслаў, рамёстваў і вуснай народнай творчасці рэгіёна цягам гадоў яго існавання.

The article analyzes the activities of the Museum of Folk Art based in Motol village of Ivanovo district, Brest region on the collection, preservation and promotion of folk art, crafts and oral folk art of the region during the time of its work.

Мотальскі музей народнай творчасці – музейная ўстанова аграгарадка Моталь Іванаўскага раёна Брэскай вобласці. Асноўным напрамкам дзейнасці ўстановы з’яўляецца збор, вывучэнне, захаванне і адраджэнне рэгіянальных асаблівасцей матэрыяльнай і духоўнай культуры Заходняга Палесся. Асноўная дзейнасць музея – збор, захаванне і прапаганда народных промыслаў, рамёстваў і вуснай народнай творчасці рэгіёна.

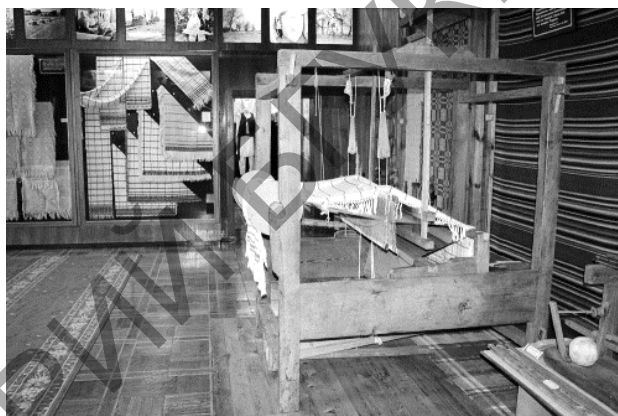
Мотальскі музей народнай творчасці заснаваны ў 1983 г. па ініцыятыве Міністэрства культуры БССР і мясцовай калектыўнай гапдаркі «40 год Кастрычніка» на падставе афіцыйнага дакумента «План правядзення мерапрыемстваў па арганізацыі музея-запаведніка народнай і самадзейнай творчасці Мотальскага рэгіёну», распрацаванага сумеснай творчай групай у складзе супрацоўнікаў раённага аддзела культуры, рэспубліканскага навукова-метадычнага цэнтра і праўлення гаспадаркі «40 год Кастрычніка».

Пачалося ўзвядзенне будынка пад Мотальскі музей народнай творчасці ў 1984, завяршылася – у пачатку 1990 года. Будынак музея пабудаваны па праекце сядзібы маёнтка Заазер’е, былога памешчыка Юргенсона. Побач з галоўным будынкам музея размешчаны ветраны млын. Мастацкім афармленнем музея займаўся У. М. Капшай. У залах ёсць работы беларускіх мастакоў У.Бабкіна, А.Марачкіна, У.Тоўсціка.

Першымі музейнымі экспанатамі сталі прадметы з ужо існуючых школьных музеяў Моталя, калгаснага музея «Баявой і працоўнай славы», створанага сакратаром партыйнай арганізацыі гаспадаркі «40 год Кастрычніка» П. П. Пташыцам. Адкрыты для наведвання 13 жніўня 1995 года. Фонды музея налічваюць 25 656 экспанатаў. Экспазіцыя ўключае аддзелы: гісторыі, сялянскага побыту, рамёстваў, земляробства, ільноапрацоўкі, ткацтва, адзення, абрадаў. Музей мае багатыя калекцыі: чорнадымленай і паліванай керамікі; пераборнага шматнітовага ткацтва; вышыўкі; касцюмаў мотальскага рэгіёна; іканапісу і старадрукаваных выданняў; жывапісу мастакоў-прымітывістаў, тэхніка якіх адлюстравана на шкле, фанеры і саматканым палатне; меднага, шклянога і парцелянавага посуду.



Малюнак 1 – Інтэр’ер сялянскай хаты, 2016



Малюнак 2 – Зала ткацтва, 2016

У экспазіцыі музея цікава прасачыць эвалюцыю знакамітага мотальскага тэкстылю: ад старажытнага чырвона-чорнага, з вузенькімі арнаментальнымі палоскамі, да рознакаляровага, з часцейшым і шырэйшым арнаментам, «усноўкамі» – прадоўжнымі каларовымі палоскамі на белым палатне. Такія «новыя» баваўняныя ручнікі пачынаюць рабіць прыкладна ў 1970-х і яны цалкам выціскаюць «старыя» ільняныя. На тканінах з’яўляюцца кветкі, клубніцы, вінаград. Паступова ў браны арнамент уводзяцца элементы, выкананыя тэхнікай закладнога ткацтва. Старыя прыёмы аздаблення канцоў вузельчыкавым пляценнем саступаюць карункам, вязаным шыдэлкам. А ў 1980-х пачынаюць «шыдэлковаты» вырабы ўжо цалкам, па перыметры. У такой жа тэхніцы выканання ствараліся і абрусы.

Яшчэ адна знакамітасць музея – мотальскія кажухі. Яшчэ пасля Другой сусветнай вайны насілі «жоўтыя», з вышыўкай. Іх выраблялі ледзь не ў кожнай хаце і шылі нават тыя, хто ніколі іголки ў руках не трымаў. Потым у моду ўвайшлі чорныя кажухі без вышыўкі. Іх маталі шылі да 1980-х, не толькі на патрэбы ўласнай сям’і, часта і на замову. Амаль у кожнай гаспадыні захоўваецца адзін-два такія. Стрымліваючым фактарам развіцця гэтага рамяства быў той факт, што тут адсутнічала мясцовая якасная сыравіна. За аўчынамі даводзілася ездзіць ў цэнтральныя рэгіёны СССР, дзе гадавалі раманаўскую пароду авечак. З распадам СССР і пастаўкамі вялікай колькасці на рынку танных імпартных турэцкіх дублёнак прыйшоў і заняпад рамяства.

Менш вядомая дэталёвая гардэроба, якую ў Моталі выраблялі на продаж – хусткі з акрылавых нітак. Амаль любога колеру, яшчэ і сёння «асартымент» у куфрах маталіян самы шырокі. Вытворчасць хустак набыла папулярнасць ў 1990-я гады.

Пры музеі працуе выставачная зала, дзе перыядычна змяняецца экспазіцыя. У выставачнай зале музея рэгулярна праходзяць выстаўкі: фондавыя (вышыўкі, ткацтва, малюнка на шкле, посуду, драўлянай жанравай скульптуры і інш.); тэматычныя, якія дэманструюць дасягненні славетных народных майстроў Брэстчыны, — творы мастака Я.Рамановіча з в.Моталь, кампазіцыі з дрэва М.Тарасюка з в.Стойлы Пружанскага раёна, творы І.Супрунчыка з в.Цераблчы Столінскага раёна; прымеркаваныя да абласных і раённых святаў, фальклорных фестываляў і інш.

Асабліваю каштоўнасць мае багатая фотатэка (звыш чатырох тысяч негатываў) даваеннага і пасляваеннага часу першага мотальскага фатографа А. А. Мінюка Яна дапаўняе ілюстрацыйным матэрыялам кожную залу экспазіцыі і з’яўляецца выдатным дакументам паўвекавага перыяду жыцця палескай вёскі [1927-

1977]. Першы фотаапарат Аляксей Мінюк змайстраваў сваімі рукамі з лінзаў акулераў, дыяфрагма была папяровая, а першыя негатывы былі зробленыя на шкле [1]. У вольны ад працы час фотамайстар любіў шпацыраваць па вясковых вулачках і здымаць жыццё маталян. Таксама ён меў сваё фотаатэль, куды часцяком наведваліся за групавым партрэтам. Пасля яго смерці больш як 4 тысячы фатаграфій і негатываў сваякі перадалі ў музей. Быў у Аляксея брат Сцяпан. Менавіта ён у 1930-я гады заснаваў тут першы каўбасны цэх, а ў 1933 годзе атрымаў ліцэнзію (Дыплом майстроўскі) на вытворчасць каўбас. З таго часу іх выраб у Моталі не спыняецца і па гэты дзень, а жылка прадпрымальніцтва ў маталян жыве да сённяшняга часу. У вёсцы з чатырма тысячамі насельніцтва ўжываецца цэлы шэраг падобных вытворчасцяў: 67 прадпрымальнікаў, каля 40 гандлёвых пунктаў [2].

Стваральнікам і першым дырэктарам Мотальскага музея стала Вольга Рыгораўна Мацукевіч, а галоўным захавальнікам фондаў – Надзея Паўлаўна Мінюк. Менавіта Вольга Рыгораўна напоўніла жыццём Мотальскі музей народнай творчасці. Яна стварыла і доўгі час кіравала народным фальклорна-этнаграфічным тэатрам «Мотальскія суседзі». Была аўтарам і рэжысёрам усіх спектакляў, якія ставіў калектыў. Першапачатковым складам былі жанчыны-суседкі, якія спявалі мясцовыя аўтэнтчныя песні. Пазней з’явіўся першы спектакль будучага народнага фальклорна-этнаграфічнага тэатра «Мотальскія суседзі». «З усмешкаю ўсур’ёз» — сумесь народнай мудрасці з рэальнымі гісторыямі жыцця, мясцовых вострых слоў, анекдотаў і жыццёвых сітуацый. Пад кіраўніцтвам Вольгі Рыгораўны супрацоўнікамі музея сабрана багацейшая фанатэка бытавых, абрадавых, святочных, каляндарных песень. Сабраны каштоўны матэрыял фальклорна-этнаграфічнай, гісторыка-культурнай спадчыны Палескага рэгіёна, на якой выхавалася не адно пакаленне нашчадкаў тых, хто яе ствараў. І невыпадкова, што ў Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь ў 2015 годзе на пасяджэнні навукова-метадычнай Рады быў ўнесены такі аб’ект, як «Вясельная каравайная традыцыя вёскі Моталь» [3].

Каравай пачынаецца з малітвы, якая гучыць раніцай у суботу прыкладна адначасова ў двух хатах. У Моталі незалежна адно ад аднаго на вяселле пякуць два караваі: жаніха і нявесты. У кожнай хаце раніцай збіраюцца маці і хросная, моляцца Богу, просяць добрай долі маладым і рашчыняюць цеста. Увесь абрад суправаджаецца песнямі і жартамі.

Месіць цеста першая каравайніца. Звычайна гэта альбо старэйшая сястра, якая ўжо ў шлюбе, альбо нявестка. Самае найлепшае, каб яна была цяжарная, тады будзе прыбытак і багацце ў дом. Дапамагаюць ёй іншыя жанчыны, якія выключна добра жывуць у шлюбе.

Вясельны каравай вымешваецца ў самым ганаровым пакоі, пад абразамі. У гэты час абавязкова спяваюць песні, якія ўслаўляюць ўсіх у родзе.

«Гібае» першая каравайніца, астатнія займаюцца ўпрыгожваннямі. «Гібаць» трэба толькі за сонцам «па гадзіннай стрэлцы» – гэта вельмі важна.

Вырабляюць упрыгожванні. Спачатку качаюць тонкія каўбаскі, з якіх пасля скручваюць у тры мужчынскія, тры жаночыя і тры агульныя пачаткі. У цэнтр кампазіцыі садзяць двух галубоў з цеста.



Малюнак 3 – Мотальскі каравай, 2016



Малюнак 4 – Каравайны абрад у мотальскім музеі, 2016

Каравайніцы, якія месіць цеста, мыюць рукі ў спецыяльнай пасудзіне. Тры разы спяваюць песню, выціраюць рукі найпрыгажэйшым ручніком, а пасля ваду з кавалачкамі цеста выносяць у двор і выліваюць пад садовае дрэва.

Калі пякуць каравай, за печ адказвае гаспадыня хаты. Першая каравайніца нясе каравай да печы, дзе яе чакае гаспадыня і перадае лапату першай каравайніцы. Жанчына ставіць форму з караваем на лапату, тры разы перахрышчвае цеста і ставіць у печ. Пасля абягае ўсе куты хаты, пачынаючы з покуці, перахрышчвае іх лапатай, абавязкова стукнуўшы ў столь. Гэтым абрадам яна ачышчае хату ад злых духаў. Каравай у печы павінен

вырасці і не растрэскацца, інакш сям'я распадзецца. Калі падобнае здаралася, пяклі новы каравай. Здараецца і адваротнае. Вельмі добрае цеста – і ў печы каравай вырастае так, што пасля яго немагчыма выняць. Тады выклікаюць кавалёў, якія разбіраюць вусце печы і вымаюць каравай. Стары хатні дзед апрацаваў спецыяльна прыгатаваны, вывернуты кажух, на галаву — каўпак з мяшка, бярэ сякеру, молат і гучна ўваходзіць у хату з мэтай разабраць печ. Печ, вядома, не разбіраюць, але за ілжывы выклік каваля частуюць гарэлкай і выпраўляюць з хаты.

Пасадзіўшы каравай у печ, пачынаюць упрыгожваць шышкі. Гэта галінка, якая мае дзве або тры часткі – расоха. Калі гаспадар вясной абразае свой сад, звычайна шукае падобныя галінкі і збірае, асабліва калі ў хаце ёсць дзеці шлюбнага ўзросту. Сушаць галінкі звязанымі, для надання формы. Груша і сліва лепей за ўсё падыходзяць для шышкі. Абавязкова гэта павінны быць галінкі з пладовых дрэў. Згодна з традыцыяй, перад тым, як выняць каравай з печы, каравайніцы прыбіралі стол і частку смецця адсыпалі ў фартух адной з жанчын. Яна несла гэтыя рэшткі да суседкі на парог і высыпала. Рабілася гэта для таго, каб дзеці суседзяў хутка параўняліся і таксама ўзялі шлюб.

Актыўная дзейнасць музея па захаванні нематэрыяльнай культуры выпеставала ідэю правядзення ў Моталі Міжнароднага кулінарнага фестывалю «Мотальскія прысмакі» [4]. Гісторыя мотальскага кулінарнага фестывалю пачыналася з экскурсіі «Народныя абрадавыя стравы маталян». Падчас яе наведвальнікі музея маглі даведацца пра асноўныя палескія святы, а таксама ўбачыць і пакаштаваць тыя абрадавыя стравы, што іх суправаджаюць: гэта і пасныя, і святочныя, і штодзённыя стравы, і куцця, і вясельны каравай. З цягам часу экскурсія відазмянілася, яна стала больш сучаснай.

Асноўны абрад, які дэманструецца гледачам зараз, – падзел вясельнага каравая і апошняя вясельная вячэра, на якой падаюцца прысмакі мотальскіх вытворцаў: каўбасы, вяндрліна, рыба, хлеб. Атрымліваецца своеасаблівае рэклама Моталі і мотальскіх прысмакаў, прычым асабліва падкрэсліваецца, што ўсё гэта сваё, мясцовае. Гэты комплекс адпачынку ў музеі займае амаль палову дня. Таму за дзень наведаць музей можа толькі адна група. Але «інтэрактыў» выходзіць цудоўны: наведвальнікі тут і танцуюць, і спяваюць, і пякуць каравай, у кожнай зале гучаць песні ў жывым выкананні, усе абрады праходзяць з непасрэдным удзелам наведвальнікаў.

За шматгранную працу па прапагандзе і папулярызаванні народнага мастацтва і традыцыйных рамёстваў у 2001 г. музей узнагароджаны Дыпламам і спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. За шматгадовую творчую дзейнасць, папулярызаванне народнай творчасці і традыцыйных промыслаў музей у 2007 г. узнагароджаны Дыпламам I ступені ў намінацыі «За лепшы турыстычны аб'ект» турыстычнага конкурсу «Пазнай Беларусь», дыпламам і спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у галіне музейнай справы. Як бачым, MUSEUM TRIGINTATRIBUS для мотальскай гісторыі і культуры мінулі не дарма.

Спіс літаратуры:

1. У Моталь – на прысмакі [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу :<http://www.vb.by/culture/6580.html>– Дата доступу : 07.04.2016г.
2. Прадпрымальнасць, матывацыя і атракцыі [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://kimpress.by/index.phtml?page=2&id=11931&mode=print> - Дата доступу : 07.04.2016г.
3. Вясельная каравайная традыцыя вёскі Моталь Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <http://livingheritage.by/nks/3353/>- Дата доступу : 07.04.2016г.
4. Ешце, госці дарагія! [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу :http://www.sb.by/by-belarus-magazine/kultura_bel/article/eshtse-gosts-darag-ya.html– Дата доступу : 07.04.2016г.

Чжу Гэлімэн

КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ ПОХОРОННЫХ ОБРЯДОВ КИТАЙСКОЙ НАРОДНОСТИ ХАНИ

В статье рассматривается один из древнейших обрядов народности хани – погребальный. В его содержании заключены древние культурные традиции, выражающие душу народа, моральные принципы, отношение к жизни и смерти, окружающей природе.

Zhu Gelimen

CULTURAL HERITAGE OF THE FUNERAL RITES OF THE CHINESE PEOPLE HANI

The article discusses one of the most ancient rites of ethnic Hani – a funeral. It reflects the essence the ancient cultural traditions that express the soul of the people, moral principles, attitude toward life and death, the natural environment.

Народность хани является одной из пятидесяти шести малых народностей Китая. Это очень древний народ, на сегодняшний день его численность насчитывает более 1,6 миллиона человек, которые в основном расселены в г. Юйси, г. Пуэр и автономном районе Хунхэ народностей хани и в провинции Юньнань. Хани